

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

Pest'a

5/17

Julia

1865.

Ese in fie-care luna de trei ori adeca in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue còle.

Pretialu pentru Austria

pe Jun.—Sept. 2 fl. —
pe Jun.—Dec. 3 fl. 50 cr.

Pentru Romania

pe Jun.—Dec. unu galben.

Nr.

4.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

I

kursu

anuale.

ELISA CIRCA.

Diderot dice intr' unu locu, cà celu-ce vré sè scria cuvin-tiosu despre femei, acela sè incinga pèn'a Serafului in curcubeu si sè impresóre sirele sale cu pulverea auria de pe aripele fluturelilor!

Aceste cuvinte sub-lime me patrunsera in minutulu presinte, cand am sè vi vorbescu despre o feciò-ra, despre o juna artista romana.

Au fostu, ma sunt si acuma barbati nu-merosi, carii denéga secului femeiescu tó-te ocupatiunile ce nu se tienu de viét'i'a fam-iliaria. Nu vreu sè intareseu cumca chia-

Elisa Circa.

marea femeilor nu este: d'a cresce patriei si natiunei fii zelosi si fice devota-te, — dar totusi onorezu femeia, carea inplinindu-si detorintiele sale femeiesci, in tempuluseu liberu asculta de inspiratiunile schintei domnediesci.

Si daca deschidemu istori'a, cetimu intr' ens'a esemple eclatante, cari demustre ca unele femei chiar si in tempurile cele mai vechie s'au ocupatu de lucruri, cari stau departe de caminulu familiaru, si totusi acele femei au fostu stimate. Asia la *Celti* in certele escate

intre densii si intre cei din *Cartagina* judecau femeii; vorbirea fetei lui *Hortensiu* rostita catra triumviri se cetesce si acuma si acea ar face onóre ori si carui barbatu; regele Persilor *Xerxe* nu arare ori s'a folositu de svaturile *Artemisiei* a reginei de Caria; si óre regelui spaniolu *Ferdinandu* parutu-i-a reu, cá a ascultatu de *Isabela*, careia Spania i multiamesce tóta marimea sa de acuma? — ; *Cornelia* a propusu 20. ani retoric'a; *Pericle* a invetiatu retoric'a de la *Aspasia*, de la care *Socrate* a ascultatu filosofí'a; *Propercia Rossi* si *L. H. Gallot* au escelatu in sculptura, éra *Hyrene* si *Maria Grafu* in pictura. Din tempulu de acuma amintescu numai de *George Sande*, carea cu romanurile sale face furóre in tota lumea si de contes'a romana *Dora d' Istria* carea prin opurile sale face onóre numelui romanescu in Europa.

Poetic'a Transilvania asidere a donatu natiunei nóstre o fíca, carea cu art'a sa si pana acuma si-a facutu renume placutu; portretulu din numerulu nostru de adi represinta acésta juna artista.

Ci acuma ati dorí de la mine biografí'a violinistei nóstre! Dar spune-ti-mi, ce biografía póte sê aiba o floricea? — ce poti sê scrii despre *trecutul* unei fetisiore, carea are numai *viñtoriu*?!

Domnisor'a *Elisa Circa* e nascuta in 7. Juliu 1847. in Sacele langa Brasiovu, — parintii: Georgiu si Maria Circa nascuta Moroianu. Artist'a nóstra si soru-sa *Elena* (acuma soci'a junelui poetu si amicu alu nostru A. Densusianu,) remasera fórte mici — orfane de tata. Mam'a — in sa si culta si spirituósa — decise a sacrificá tóte pentru crescerea ficelor, unic'a ei mangaiare. In anulu 1851. se duse cu ficele sale spre educatiune la insitutulu Ursulinelor din Sabiiu; dupa trei luni inse — neplacandu-i spiritulu educatiunei d'acolo — rentorse si se asiedia in Brasiovu, unde copilele frecventara scólele protestantice de cinci clase; *Elisa* — fiindu cá soru-sa invetiá fortepianulu, incepù a studiá viór'a in 1854 facandu progresu admirabile, — aici petrecù pana la 1859, — in acestu anu curagiós'a mama duse fic'a sa la Viena pentru completarea si perfectionarea studiilor ficei sale; in Viena avù de profesoru in vióra pe celebrulu virtuosu violinistu *Iosifu Hellmesberger*. La adunarea Asociatiunii transilvane tinuta la Brasiovu in 1862 debutá antâ'a óra in art'a sa; eu inca avui onóre a fi de fatia la acelu concertu si nu voiu uitá minutulu acela, cand jun'a artista abia de 15 ani cu peru-i rotundu se ivi pe tribuna si cu arculu tricoloru

scóse din violin'a-i tonuri atátu de incantatóre, in câtu entusiasmulu publiculu nu se póte descrie, aplausele nu mai incetau. D'acolo se rentorse ér la Viena si in anulu urmatoriu debutá cu sucesu stralucitu la Sabiiu. La 1864. dede concerte la Bucuresci, unde fu primita atátu de publicu câtu si de intrég'a presa cu cea mai mare bucuria. Dar in caletori'a catra Bucuresci, mam'a se reci si morbulu o franse; *Elisa* se rentorse cu mama-sa la loculu nascerei la Sacele, dupa acea la Brasiovu, unde la rogarea multora arangiá unu concertu, cand intr' atát'a incantá publiculu cu art'a sa, in câtu si jurnalulu saesecu d'acolo publicá despre acesta debutare unu articulu fórte favoritoriu pentru artist'a nostra, — ér Reuniunea gimnastica a junimei gimnasiali i presentá unu elegantu orologiu spre suvenire si recunoscintia. Afectiunea-i straordinaria pentru mama-sa o facù sê uite tóte; ca o salcía trista siediu plangandu la capulu ei, pana in 20. Fauru 1865 cand mam'a mori. De atunci gelesce adancu. Mus'a artei musicali sê o mangaie!

Iosifu Vulcanu.

Balada istorica.

1.

Dragulu meu! de-tuu tempu incóce,
Tu cu totulu te-ai schimbatu!
Plangi in taina si cu vóce,
Si suspini neincetatu!
Astadi ca mai inainte
Nu esti veselu fiñulu meu,
O, cunósee-alu teu parinte,
Cá te-apésa unu ce greu!

Ce-ti lipsesce scumpe fic,
Spune-mi, spune-mi in minutu,
N'ai destula avutie?
Nu-ti e tiernulu teu placutu?
Nu ai calu cu cóma lunga,
N'ai osteni usiori voinici?
Lance care sê strapunga,
Pe ai nostri inimici?

Nu ai selave frageóre,
N'ai cu ce-a te desfetá?
N'ai destule caprióre
Si cerbi sprinteai de-a vená?
Ori vrei inc'a te mai duce
Peste Nistrulu in sívoi
In Moldova, spre aduce
Tauri grasi si turmi de oi?~

Astfelu hatmanulu celu mare
A cazaciloru vorbea
Catra fiu-i june, care
Intristarea-lu repunea.
Fiu-i inse i rostesece
Cu o voce in suspinu :
Oh ! nimica nu-mi lipsesece,
Le am aste pe deplinu !

Inse, tata, mai anu vara,
Candu Moldova anu pradatu,
Anu vedutu o fetisora
Ce pe locu ma subjugatu.
O fetica, taiculitia !
Cu ochi vii farmecatori,
Cu garofe pe guritia,
Si cu sinu de crinisiuri.

Am vedutu acea feciora,
Si unu ce tainicu m'a cuprinsu,
O dorere ce omora,
Unu focu aprigu neinvinsu !
Dreptu-e tata, ca facu sila
Din poteri adese ori,
Ca se nitu acea copila,
Radia gingasia de diori.

Dar in vanu, c'a ei fiintia
Mi-sta fatia ori si candu ;
Nu e chipu, nu e potintia,
S'o departu minutu din gandiu ! . . .
— Si- ore pote-se o feta,
Dilele a-ti tulburá ?
Ti-a placutu, de ce indata
N'ai robit'o tu pe ea ? !⁶⁶

— S'o robescu ? vai ! inse ore
E potintia se robescu,
Pe fiintia 'n cantatore
Ce din sufletu o iubesci ? !
S' inea alta, acea feta
Ce atata o iubescu,
Ea, mandrutia ! are tata
Pe Printiulu Moldovenescu . . .

— Fiu, cu inima pre mica,
Ai vedutu in calea ta,
A dusmanulu meu ficia
Fara roba-a o lua ? !
Mergi indata ! si cu tine
Le cazacii mei voinici,
Intra 'n tiera-i, si in fine
Cu ea numai vin' aici.

Mergi, si daca n'a vre tie
Alu ei tata a ti-o da ;
Arde, prada cu urgie,
Pustii lasa 'n urn'a ta.
N' ave mila, neci crutiare
De-acestu nemu ce-atata reu,
Ni-au facutu fara 'ndurare . . .
Haida, pléca fiulu meu !

II.

Sub cortu verde, de matasa,
Langa Voda, ce era
Trasu in codru, s' adunase
Hatmanii a consultá :
Ce se faca, ca-ci in tiera
Cazaci multi au nebusitu,
Si cu ostea ce tatara
Jefuescu necontentitu.

Femei, prunci ieu in robie,
Betrani garbovi sparcuescu ;
Ca a ladului urgie
Darmu, cu ochii ce diarescu.
In lasi pradu fara 'nctare
Surpu palatulu celu domnescu ;
Chiaru de santele altare
Crudii, vai ! nu se sfiescu.

Prin paduri, prin viduine,
Intalneai romani plangandu ;
Vedeai decluri de ruine
Flacarandu seu fumegandu.
Er Ciogolea se 'ntorsese
C' unu respunsu ne 'npacatoriu,
De la Himilu, unde fusese
Trimisu de Domnitoriu.

— Nu, cazaculu nu primesce
Altufelu pacea hotaratu ;
Daca Voda nu vroesce
Dupa fiu-i crudu si- uritu,
Se-si dea fiic'a de sofie.
— Fiic'a mea dup' unu cazacu
S'o dau, Domne, ah ! vai mie !
Spaneti-mi ce se me facu ? !⁶⁶

Bravu pe-atunci era romanulu ;
Si datina nu-lu ierta
Nemu se faca pe strainulu,
Care 'n pace nu-lu lasa.
Deci ostentii toti strigu tare
Toti de-odata 'n glasu recnescu :
Asta e o miciorare
Pentru nemulu romanescu !

Vomu mori cu voie buna
Toti, pe campulu de resbelu ;
Si pe-a nostra Domna juna
Nu v'omu da-o dupa elu ! . . .
Ec' atuncea de odata
Sub cortu iute a intratu
O feciora 'n bobotata
Si 'n genunchi s'a aruncatu.

Cu o mana apoi mica,
Alba, dulce ca unu crinu,
In susu valulu si-radica
Lasandu jelnicu lungu suspinu !
Dupa care vocea-i dice :
Printie tata adi privescu,
Din pricina- mi neferice
Tier'a-mi mandra ce-o iubescu.

Deci ea-i eta, ca eu tata
Mi-inchinu totu traiulu meu ;
La cazacu tramite 'ndata
A vesti ca sotiu lu-vreu.
Pentru- a tierii norocire
Cine vai ! nu s'a iertfi,
Multu dorit'a nemurire,
Nu o pote dobandi.

Acum am de detoria.
Braviloru a v' areta
Multamirea-mi cea mai viua
Cati voitu a ve lupta,
Cu-acesti dusmani ce-adi ne'vinge ;
Dragii mei ! dar e pecatu
Se se verse-alu vostru sange
Candu a 'l meu e destinatu !⁶⁶

Printiulu tata, cu simfire
Dis-a : Fiic'o vei pote
C'unu strainu in insofire
Viectia lina a ave ? !⁶⁶
— Viectia lina ! dar in fine
La acesta mai gandescu ?
Pentru-alu tierii numai biue
Astadi vreu se me jertfescu !⁶⁶

Mandra nunta se serbedia,
In palatulu celu domnescu ;
Si tote se desfatedia ;
Toti in lasi benchetuescu.
Ca-ci Vasile Lupu care
E ala tierii Domnu iubitu
Si-da fiic'a ce o are
Lui Timusi celui cumplitu.

Hori resuna, la mes'a mare
Umbla cupele 'npregiuru
Si mesenii strigandu tare,
Urediu tierii banu oguru,
Toti afara toti in casa
Suntu voiosi si dimbitori,
Numai jun'a Domna versa
Din ochi triste lacrimiori !

Versa lacrimi de dorere,
C'al ei sotiu nu e romanu ;
Si romanc'a vr' o placere
N' afla 'n veci lang' unu strainu !
Versa lacrimi, plange din'a !
Plange forte durerosu,
Ca-e silita a si da man'a
Unui mostru furiosu.

Caderea Timisianeii.

— Novela istorica —

(Urmare.)

Temendu-se de eroismulu si bravur'a óstei romane, regele Stefanu si-ascundea mani'a ce o nutriá inadinsu spre a o varsá in venitoriu asupra Timisianeii frumóse, carea ca unu arbore plinu de viétia incepù de nou a se 'naltia.

Cenadinu parasindu adunarea poporului, grabì la Stefanu spre a-i oferì bratiulu seu in contra tierei sale, dar' regele magiaru cunoscandu bravur'a romanului, nu a potutu crede, câ acestu ofertu servilu va fi sinceru, deci nu lu-a potutu primì decátu ca o cursa tiesuta in contra lui.

— Omule! ce ai cugetatu pentru Domnedieu! — eschiamà cu indignatiune regele magiaru. — Voiesci sè tradedi tiér'a ta, si ai cugetatu câ Stefanu regele magiaru va fi atátu de lasiu dóra, câ va primì acestu ofertu neconsciintiosu?! — Te-ai insielatu, insielatu in asceptarea ta! Ti-potu spune câ am de cugetu sè calcu superbí'a cerbicósa a tierisiórei vóstre, dar' acésta voiescu a o ajunge prin lupta drépta ér' nu prin ajutoriulu tradatorilor! — Mergi dar' in pace de unde ai venit!

Aceste cuvinte pronuntiata cu atáta energia lu nimici cu totulu pre Cenadinu.

Incepù a-si blastemá sórtea ce pareá câ s'a conjuratu in contra lui.

Rusinatu chiaru de inamiculu patriei sale, ce avea sè faca acum?

Omulu aplecatu spre reu usioru se scie indreptá spre continuarea faradelegilor sale

Cenadinu rentornà in patri'a sa, caletori'a la regele magiaru firesce a tienutu o in secretu si grabì a jurá credintia lui Optumu, carele neci nu visá câ acela pre carele lu-a naltiatu pana la sine, incredintiandu-i comand'a armatei intregi, e celu mai periculosu rivalu alu seu. Si Cenadinu acum capulu ostesimei din tóte poteriile se nisuiá a dobandí increderea Domnitoriului, facandu cu devotiune nenumerate servitii patriei si natiunei sale.

Si noi de nu am poté cetì in interiorulu animei sale, am cugetá câ urgiscesce erorile sale ce le-a comis in contra tierei, si spre stergerea acestor pecate se nisuesce a secerá merite.

Nu! . . . elu n'a uitatu câ Optumu e obstacolulu fericirii sale, — in tóte dílele vedea pe nenorocit'a Irina, carea suferiá cumplitu.

Fati'a palida a adoratei sale lu neliniscia mereu, câ-ci desi serman'a Irina se aplecà sórtei

si suferiá fara a mai lamentá, elu vedea in privirile-i reci ca lumin'a unei lampe ce luminédia tristulu mormentu, o infruntare ce-i aducea a minte, câ acelu mortu e — o anima, ce ascepta glasulu invierei numai, ca sè se descepte libera, spre a primì recompensa drépta, spre a gustá fericire pentru indelungatele suferintie.

Acele budie mute vorbiau in tacerea lor, ca epitafiulu unui mormentu, pe langa care celu ce nu scie cetì trece nepasetoriu, ér cunoscatoriulu trasurilor misterióse intielege trecutul fericitu séu nefericitu a celui ce odihnesce acum.

Cenadinu intielegea insemnatatea acelor trasuri misterióse, sciea bine câ Irin'a suferi, dar' si anim'a-i neliniscita lu totu indemná sè nu uite, câ fericirea sa si a adoratei sale pe langa tóte giurstările nefavoritórie, trebuie sè se realisesie odata.

Elu neincetatu nutriá acea sperantia, câ Optumu se va despoporalisá in tiéra, si atunci i va restorná tronulu lui.

Tronulu lui Optumu in sa nu sè slabésca, ci mai tare se intariá, fiindu acela scutitu de restornare prin amórea si devotiunea neclintita a poporului.

Firesce câ acésta neci decátu nu convinea cu intentiunile marsiave ale sale, se resolvá deci a cascigá cu ori ce pretiu cativa partisani, cu ajutoriulu carora avea sè asasinedie pre Optumu in castelulu seu din Muresian'a vediendu bine, câ acesta e singurul mediulocu prin carele va poté ajunge realisarea planurilor sale.

De vom judecá acésta ticalosia a lui Cenadinu, vom dice câ elu pe langa tóta bravur'a lui ce a aratatu-o câtu a fostu in servitiulu tierei, merita despectulu posteritatiei.

Lu vor scusá póte aceia, cari dicu câ scopulu sa tiesce medilocele, câ-ci elu nu atátu din ambitiune personale, câtu din dorinti'a de a fi fericitu si a fericí, sa resolvatu a comite aceste fapte despectuóse.

Elu iubiá adancu, si acésta iubire lu condusa pe unu terenu necunoscutu, a ajunsu intra giurstári unde nu erá mai multu stepanitoriulu pasiunilor sale, — cari asia dicandu pe ne sciute l'au adusu pana acolo, unde numai luminédia mintea; in intunereculu nemarginitu grabiá n'ainte s' ajunga la lumin'a ce pareá ca vede in departare. Elu vedea numai fericirea strelucita ce lu asceptá in departare, neci câ observá pericolulu ce lu incungiurá, atáta sciea, câ a rentorná nu e mai multu cu potintia, trebuiá sè mérga nainte, nainte spre perire.

Ca celu ratecitu in o padure intunecósa, carele in a sa orbecare nu observédia câ la totu

pasiulu calca vre-o flóricea inocinta, Cenadinu neci cá avea tempu sê cugete la acéia, cá neincetatu calcá cele mai sante interese ale tierei, jertvindu *o tíera pentru o femeia*.

Intentiunea de asasinare se factu cunoscuta lui Optumu, carele nu pregetá a luá mesuri energice spre a lu pedepsi dupa cum merita o astufelu de lasitate.

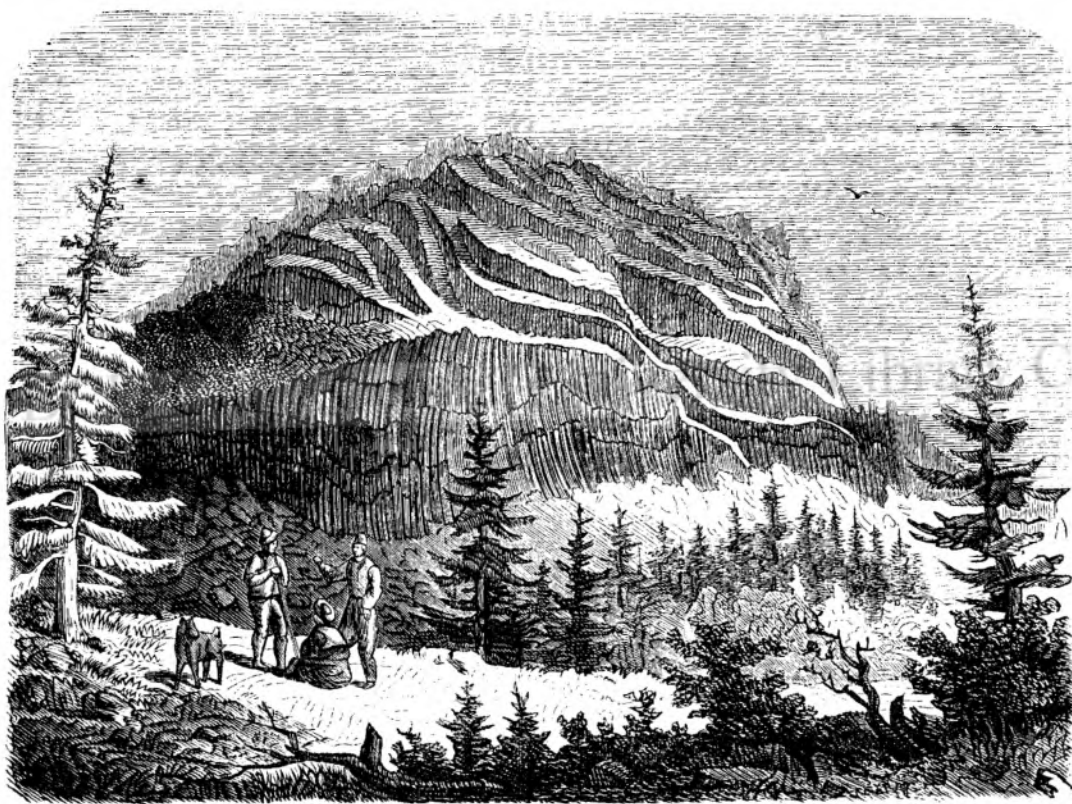
Partisanii lui Cenadinu fura prinsi, Cenadinu inse scapá si parasindu patri'a fugí de nou la Stefanu, caruia dechiarandu-i de nou credintia descoperí secretele patriei sale, si ca mai usioru sê 'nduplece pre rege, spusá cá Timisian'a uresca pe domnitoriulu seu. Iata dîse — Cena-

imperiu nesatiosu din di' in di' se mai estinde. Regatulu Bulgaro-Romanu se elatina, si numai o vijelia de catra resaritu i-e destulu pentru ca sê cada ruinatu pentru totdeuna.

— Si atunci acestu inamicu puternicu totu s'ar mai apropiá de regatulu nostru — intre-rupsa unu nobilu magiaru — de cade Bulgari'a, numai unu pasu mai trebuie facutu pentru cá pe ruinele Timisianeii sê atace si tíer'a nóstra.

— Ei bine, fia! — dîse Stefanu — fia voi'a vóstra nobillii mei! Faceti pregatirile pentru intreprinderea resbelului.

— Noi totdeuna suntemu gata a ni varsá sangele pentru tronul si marirea tierei nóstre!

Detunat'a in Ardealu (vedi pagin'a 52).

dinu — Optumu numai cu tirani'a si-mai sustiene tronulu, pre cei mai bravi fii ai tierei ii ucide, pentru cá prin terorismu sê mai lungésca domnirea sa!

— Asia e Maria Ta! Cenadinu are dreptu, — strigá unu mai de frunte dintra nobillii adunati pe langa tronulu lui Stefanu — fórte bine a graitu acestu erou, cá-ci Timisian'a acésta o mana de tíera nu e modru ca sê se mai sustiena, si decátu altulu sê o cucerésca mai bine noi sê o stepanimu.

— Cugeta Maria Ta! — continuá Cenadinu — orientulu intregu e in miscare adi, popórele cele mai resboinice sunt in lupta nconcentita cu óstea bizantinilor, cu tóte aceste puterea acestui

Strigara nobillii batandu-si sabiele.

— Multiamescu! — dîse regele — credintia si bravur'a vóstra me face superbu cá sum domnitoriulu poporului celu mai bravu.

— Sê traiasca regele, sê traiasca! — strigara magiarii cu estusiasmu.

— Sê trairi si dvóstre! — cautati dara si porniti contra lui Optumu, sê véda acestu superbu romanu cá magiarulu nu sufera neci o atacare fara resbunare. Deci binecuventate sê fia armele vóstre, — mergeti cu Ddieu, mai nainte de tóte inse alegeti-ve unu duce carele sê ve conduca in acestu resbelu! (Va urmá.)

Julianu Grozescu.

Analisea limbei romane

de D. A. Bruce-Whyte.

(Urmare.)

2) A dou'a ipotese e atâtu de vaga si coniepturale, câtu ea nu pote fi neci cu totulu primita, neci cu totulu respinsa. Mai multi autori clâsici vorbescu de *sermo rusticus* alu Romaniloru; unii d' intr'insii ni-au transmisu chiaru si cuvinte intrebuintiate numai de tierani; dar nu se pote inchiâ câ acesta limba latina *vulgare* ar fi fostu o limba osebita in fiantia de latin'a clâsica.

Romanii vechi, mai vertosu de la domnirea lui Augustu in coce, pusese tota silinti'a a latî limb'a clâsica. Regulamentulu imperatescu pretindea ca toti functiunarii publici sê o intrebuintieze; d'ins'a erâ organulu legiloru, alu edictelorû si alu toturorû actelorû pùblice or private; in provincie asiè precum in Italia, ea se invetiâ in scole. De limb'a rùstica, din contra, carea se compunea din atâtea dialecte, câte districte erâ in Italia, guvernulu nu multu i pasâ; lasandu-o cu totulu a se perde in Italia or a se latî in tiererele cucerite. Ea se pare a nu fi vrédnica de atentiunea imperatului si a senatului sêu, si nu s'ar fi potutu intruduce in tiererele supuse decâtu prin ajutoriulu legiuniloru si alu coloniiloru neasemenatu mai putiene la nùmeru decâtu nemarginit'a poporatiune a Galiei si a Ispaniei. Neci un'a neci alt'a din limbele aceste n'ar fi potutu sterpi limbele natiunali a le acestorû provincie intinse, luandu-se in socotintia câ tote poporele neinvetiate din lume sunt gelose si falose de limb'a lorû ca si de vetrele si altarierele lorû. Apoi in conieptur'a cea mai favorabile, acesta ipotese nu ni-ar poté splicâ decâtu formarea limbei italianesci, lasandu in umbra tote cele lalte râmuri a le trupinei romane. — Leonardo Bruni d'in Arezzo, precâtu ni e cunoscutu, celu d'antâiu care formulase acesta ipotese, câ o limba asemenea celei italianesci de asta-di ar fi esistatu d'in vechime alătura cu cea latina intre clasele de josu in Italia. — Bembo, Castelvetro, Salviati si Celsu Cittadini, respingandu cu totu dreptulu acesta opiniune, sustienura câ acelu nume (*sermo rusticus*, *vulgaris*) s'ar fi datu latinei primitive atunci candu s'au formatu limb'a clâsica. Lasâmu de o parte cele lalte pareri precâtu de numeroze preatâtu de osebite, câ ce nu respandescu neci o radia de lumina a supr'a cestiunii.

Deci invederatu e câ n'avemu neci unu mediulocu de a ni formâ o idee drepta despre

limb'a rùstica; coniepturile amintite nu redica velulu de pre obieptulu principale alu cercetariloru nostre. Totu remane inca nedeslegata intrebarea: cum s'au potutu intemplâ câ in tierere atâtu de intinse, atâtu de impoporate, atâtu de indepartate un'a de alt'a, se ivira dialecte idèntice in principiile lorû generali, analoge in acesoriele lorû si osebite in tote privintiele aceste de alte limbe cari le cunoscemu.

3) Câtu pentru a trei-a ipotese, nu am poté-o specificâ mai chiaru decâtu prin cuvintele inse si a le lui Emanuilu Tesauru, autorulu sêu, care se esprime estu-modu in cartea sa inserisa *Vietia lui Teudoricu*: „Allora di due popoli si fece un popolo, e di due linguaggi uno linguaggio; in cui latinizzando la barbarie, e barbarizzando la latinità, nacque la bella lingua italiana.“¹⁾

Acesta parere, carea nu e intemeiata neci pre o fapta, neci prin o dovada, o sustienura Tiraboschi si alta autoritate cu multu mai mare, alu carui-a nume singuru ar fi de ajunsu a da sboru unei teorie chiaru si false, âdeca renumitululu *Muratori*. Esiste inse o greutate preliminară ce neci unulu neci altulu nu se pare a fi observatu; a nume câ nu posedemu neci o remasitia autèntica d'in limb'a Gotiloru. S'a pastratu, ce e dreptu, franture d'in traducerea Evangeliiloru lui *Ulfila*, scrise, precum se dice, in limb'a meso-gòtica, unu dialectu ce s'au vorbitu de un'a d'in semintiele scitice sêu gòtice ce se credu a fi venite d'in Resaritu cam câtra seclulu VII innainte de er'a nostra. — Acesta traducere se fece, precum se vede pentru instrutiunea Gotiloru *minores*, semintie pastorale si neinvetiata (prosta) dar preste mèsura numerosa, carea acoperiâ totu siesulu in giuralu muntelui Emulu. Mai multi d'intre etimologistii cei mai invetiati si cei mai cercuspecti d'in dilele nostre, ca Juniu, Hickes, Lye, cari consacra cea mai buna parte a vietiei lorû cercetârii limbelorû de Nordu (mèdia-nopte) dovedira câ demnulu episcopu (Ulfila) nu numai câ au inavutitu limb'a meso-gòtica cu ornamente (podobe) grecesci, ci câ au imprumutatu de la asta limba chiaru si deschinatiunile sale, dualulu, verbele neutre si pasive, aoristulu, grâdurile de comparatiune, mare parte d'in sintasea ei si mai tota constructiunea sa. „Interpres, dice Lye, sexcentis in locis graecissit.“ Luandu-se in socotintia starea de jumetate varvara a

¹⁾ „Atunci d'in doue popore se fece unu poporu si d'in doue limbe una limba; d'in care latinisandu varvaria si varvarisandu latinetatea, se nascu frumos'a limba italianesca.“

Ostrogotiloru si Visigotiloru pre tempulu de-scalecării loru in Italia si Galia, asiè precum e recunoscutu prin cei mai buni istòrici ai loru, Amianu Marcellinu, autorulu *Misceletoru*, Procopiu si Paulu Diaconulu, se pare a fi de totulu cu nepotintia ca limb'a gloteloru poporulu goticu sè fie avutu acea armonia gramaticale, cu unu cuventu acea coincidentia minunata cu elegantia parteculare limbei grecesci, precum ni aréta icon'a acestoru franture. Ostrogotii n' avea neci macaru alfabetulu. (Miscel. libr. XII.) Teudoricu insu-si, care in epistolele lui Casiodoru, subtilizeza ca unu scoliastu, diserteza ca unu ritoru, si dogmatizeza cu totu pedantismulu unui teologu, Teudoricu, precum se spune, erá silitu a se servi de unu instrumentu mecanicu pentru a pune semnatura sa. (Excerpta chron. de Teodorico in fin. libr. Ann. Marc. edit. de I Gronoviu.) Alta autoritate mai positiva afirmenza cá literatura i erá cu totulu recunoscuta. (Procop. lib. I., de Bello gothico.)

Mai multu decâtu aceste cumpenesce impregiurarea cá, domnirea Gotiloru in Italia n'au tienutu mai lungu de 60—70 de ani (in Dacia inca fu scurta domnirea loru), periodu cu multu mai scurtu decâtu sè se fie potutu efectu fusiunea (contopirea) duoru limbe atátu de opuse ca latin'a si gotic'a. Gotii, ce e dreptu, constituiá o natiune poporosa; ei fusese câte-va secle aliatii, mercenarii séu inimicii Romaniloru, si cá dupa caderea imperatiei loru nu parasira tier'a. Dar nu se spune nemica neci despre Teudoricu, neci despre urmatorii sèi ce ne ar poté face sè presupunemu cá d'insii ar fi cugetatu vre o data a lati limb'a loru natiunale or in Italia or aiurea. Limb'a latina d'in contra erá uniculu organu alu toturoru acteloru publice, si se pote dice a toturoru acteloru private a le administratiunii loru; si cu tote cá semintiele (triburile) loru fusera guvernate d'iu timpuri nepomenite prin propriete loru dátine nescrise, legea civile, intru forma sa originale, pastrá autoritatea sa asupr'a Italianiloru mosceni, Guvernulu lui Teudoricu erá conservatoriu; fie-see care actu alu domniei sale, fie-see care edictu datu prin elu resuffa cea mai mare admiratiune pentru Romani, si adeveresce despre deferintia sa cátra limb'a, artile si politic'a loru. Candu ostile invadingátorie a le lui Belisariu recucerise de nou Italia, solii Gotiloru i indreptara aceste cuvinte insemnate: „Hoc igitur pacto Italiae regnum adepti, legis ac regiminis formam haud minori studio quam quavis imperatorum veterum conservavimus, neque ulla prorsus Theodorici ali-usve cuiuspian Gothorum regis lex scripta

exstat vel inscripta. (Procop. de Bello goth. lib. II. c. 6.)*

Intre toti analistii gòtici nu se pote gasi macaru unulu singurelu care sè fie scrisu in limb'a sa natiunale; nu se pote gasi neci o urma de vre o lege, decretu, contractu scrisu in limb'a gòtica. Traducerea lui Ulfila, asiè precum esiste, e singurulu monumentu care pote servi a ni formá o parere asupr'a ei. Aceea e forte pretiosa ca colectiune de radecine gòtice; cá-ce scotiendu cele invederatu imprumutate d'in limb'a gréca, apoi remasitiele asemenandu-le cu dialectele de aceea-si familia se pote socoti ca autenticu totu ce va intrece dupa acesta cercetare. Limb'a meso-gòtica apare ca o limba cu flesiuni; numele au cásuri osebite, si, dandu crediementu lui Ihre, acele formeza 36! de clase; constructiunea sa e inca si mai avuta in transpusetiuni decâtu grec'a si latin'a. Consultandu dara atátu faptele istòrice, cátu si analogiea ce are o limba-mama cu ficele sale, nu mai incapa neci o indoicla, cá opiniunea despre nascerea limbelor romane, ca-si candu ele ar fi fruptulu fusiunii amintite, e fàra de temeu. Mai la vale se va aretá apriatu cá „roman'a“ au existatu, celu putienu in fiantia, lungu tempu mai nainte de relatiunile Romaniloru cu Gotii. (Va urmá.)

Alesandru Romanu.

Publicatiunea stipendieloru si ajutóreloru Mocioniane pe anulu scol. 186⁴/₅.

Pentru acestu anu scolastecu s'a preliminaru d'in partea il. familie de Mocioni o suma de 2700 fl. val. austr. Cátra acést'a s'a mai adausu d'in partea II. Sale dlui Andreiu de Mocioni unu restu de 300 fl. v. a. ce i-a remasu d'in diurnele de la congresulu si sinodulu de Carlovetiú dupa acoperirea unoru spese scripturistice. A fostu asiè-dara despunivere sum'a totale de *trei mie florini* val. austriaca. D'in acést'a sum'a s'a impartesitu precum urméza :

a) In Pest'a :

1. Stef. Perianu, juristu in alu IV.	anu cu	200 fl.
2. Ioan. Joviti'a,	„ „ „ „ „ „	150 fl.
3. Ioan. Siefertianu,	„ „ „ „ „ „	100 fl.
4. Lad. Paguba,	„ „ „ „ „ „	100 fl.
5. Mih. Sierbanu,	„ „ „ „ „ „	100 fl.
6. Ios. Popoviciu,	„ „ „ „ „ „	100 fl.

*) „Estu-modu dara ajungandu la domnirea Italiei, pastraramu forma legii si a guvernarii cu acelu-a-si zelu ca si ori care d'entre imperatii vechi, nece se gasesce de felu vre o lege scrisa séu nescrisa a lui Teudoricu séu a altui orecare Rege alu Gotiloru.“

7. Ioan. Rusu, juristu in alu II. anu cu	100 fl.
8. Ioan. Jancu, gimnasistu in a VI. clase „	60 fl.
9. Rom. Miculescu, „ „ „ V, „ „	60 fl.
b) In Vien'a :	
10. Pav. Rotariu, juristu in alu III. anu cu	100 fl.
11. Trif. Gaiti'a, „ „ „ „ „ „	40 fl.
12. Pav. Ionescu, normalistu	50 fl.
c) In Beiusiu :	
13. Georg. Martinescu, maturisante	cu 100 fl.
14. Avramu Vasilia, gimnas. in a VII. clase „	80 fl.
d) In Oradea-mare.	
15. Iliu Traila, gimnasistu in a VII. clase cu	80 fl.
16. Nic. Oncu, „ „ „ VI. „ „	60 fl.
e) In Dobritinu :	
17. Fil. Must'a, juristu in I. anu cu	100 fl.
18. Ioan. Budinceanulu, gimn. in VII. clase cu	80 fl.
f) In Aradu :	
19. Coriolanu Bradiceanu, gimn. in a V. cl. cu	60 fl.
20. Terentiu Ratiu, „ „ „ IV. „ „	80 fl.
21. Eman. Filimonu, „ „ „ IV. „ „	60 fl.
22. Lud. Demetrescu, „ „ „ III. „ „	60 fl.
g) In Segedinu :	
23. Mih. Bunciu, gimnasistu in a VI. clase cu	60 fl.
24. Laz. Gataiantiu, „ „ „ V. „ „	60 fl.
h) In Sabiiu :	
25. Svetoniu Vasiciu, gimn. in a VIII. clase cu	150 fl.
i) In Temisiora :	
26. Dam. Dragonescu, gimn. in a VII. clase cu	80 fl.
27. Ios. Farchescu, „ „ „ IV. „ „	60 fl.
28. Marcu Barbu, „ „ „ III. „ „	60 fl.
29. Orestu Firul, „ „ „ I. „ „	24 fl.
k) In Logosiu :	
30. Dem. Carabasiu, gimn. in a II. clase cu	50 fl.
31. Vict. Babesiu, „ „ „ „ „ „	200 fl.
l) In Crisiulu-mare :	
32. Iuliu Popoviciu, gimnas. in a V. clase cu	60 fl.
m) In Rom'a :	
33. Dlu pictore academicu Nic. Popescu d'in sum'a de 900 fl. ce i-s'a aplacidatu incependu de la 1. maiu a. c. pentru mai indelunga perfeptiunare in arta sa, pana acum	256 fl.
In fine s'a impartesitu dlu G. A. la depunerea censurei cu	20 fl.
Adeca in suma totale cu 3000 fl.	

Afara de acesti 33 de teneri ajutorati in bani, se mai intretienu :

34. Liub'a Grui'a, gimn. de a V. clase in Temisior'a si

35. Ieft'a Ciobanu, stud. de scol'a reale in Versietiu, din partea DSale dlui Georgiu de Mocioni cu tote cele de lipsa.

Acést'a se face cu asiè indrumare cunoscutu, ca toti acei ajutorati, cari au lipse si dorescu a se folosì de asemenea ajutoriu si pentru vinitoriu, celu multu pana la 1. septemvre a. c. sê-si tramitia rogârile documentate — dupa cum li va veni mai bine, séu câtra Ilustritatea Sa dlu Andreiu de Mocioni, prin Temisior'a la Foenu, séu câtra veri-carele altu membru alu ilustrei familie, — avendu totu-insulu a insemnâ lamuritu, locul unde, si calca pre care sê i se retórne si suplic'a, si eventualminte sê i se tramitia ajutoriulu stipendiariu. Dupa 1. sept. datele suplice, nu se voru mai respectâ.

Bud'a in 5. Iuliu 1865.

Babesiu

Detunat'a in Ardealu.

(Vedi ilustratiunea de pe pagin'a 49.)

Fara indoiala in totu Ardealulu nu e vre-o parte a acestei tiere frumóse mai romantica, mai avuta de raritatile naturei ca partea faimosului Abrud. In acestu tienutu a muntilor apuseni, unde sunt vestitele bai de auru, se 'naltia grandios'a *Detunat'a*, ce ca o marétia coróna se odihnesce pe unu munte acoperitu cu bradi seculari. — La privirea ei ti aduci aminte do organele, ce cu maiestósa cantare lauda pre Creatorele atotu puternicu, cand tresnetulu resuna prin acesti munti, grandiosii stelpi de bazalt a Detunatei resuna ca organele unei biserice mari; unu imnu puternieu audi aci cand fulgerulu si tresnetulu laolaltamarescu pre Creatorele, si in tempu de linisce pare câ totu audi mai de parte sunandu: „Mare esci tu Dómne in lucrurile Tale!“

Columb'a.

(Romanu de *Alesandru Dumas.*)

(Urmare.)

Apoi cum sórele se innaltia mai susu pe ceru, asia renascu tote spre vietia pe pamentu; piscurile muntilor Pyrenei din colore alba palida trecu in alu alu argintului celu mai viu; cóstele lor intunecóse se luminéza mereu si din negre devinu violete, din violete vênete luminóse. Diu'a se respandesc a supra siesului ca si o inundatiune de luminc care se cobóra din muntii innalti. Atunci riurelele stralucescu ca argintulu, riulu sierpuesce si inunda ca unu firu de matésa; pasarelele canta in desimea de lauri, intre creng'le grenadelor si in tufele de mirtu si regele firmamentului, unu vulturu, se 'nvêrtesce'n aeru, imbratiasandu cu lun-

g'a sa sborare mai multu de câtu o mila, in care lu-vedu acusi disparendu acusi reaparendu.

La médiadi tota regiunea devine unu coptoriu ardiectoriu; muntii luminati de susu pana josu nu mai potu ascunde laturile loru plesie, pline de osamintele de granitu ale pamentului; poti vedé cum radiele frante ale sórelui se refrangu de pe suprafati'a lucia a stancei; riurelele si riurile curgu ca plumbulu topitu, florile se vestediescu, frundiele se inchina, paserile tacu; grelusiele nevediate, ca unice fiintie viue cari animéza acestu desiertu de aeru, canta sub crengile olivelor zuruitóre si in coj'a bradilor; apoi acusi o siopârta verde se suie pe gratiele ferestei mele, acusi unu sierpe pistritiu incovoiatu respira cu gur'a-i de diumetate deschisa, in care unu ghimpu negru si nepericulosu se jóca cu muscele ce sbora inaintea ei.

Ser'a, vietia se renasee pentru unu minutu, precum se renasee pentru unu minutu lumin'a lampii ce se stinge; atunci una dupa alta tacu grelusiele; siopârtele fugu, sierpii disparu, tufele se misca de aripele nepaciente ale paserilor, cari si-cerca culcusi de nópte; sórele se cobóra in orisonulu inchisu pentru mine si in acea mesura precum se cobóra, vedu neu'a de Pirenei trecandu din colórea rosei palide in cea pupura, pana ce intunecimea din siesu ajunge la acea innaltíme a scarei gigantice, pe care lumin'a a parasit'o si astfelu in fine dupa legile naturei tota lumea devine a ei; atunci inceta tota larm'a, tote luminele pamentesci se stingu, stelele aparu incetu pe ceru si in mediulu acestei taceri de nópte, o songura melodia s'aude: cantulu filomelei, amant'a stelelor, improvisatórea intunecimei.

M'ai intrebatu ce vedu din ferést'a mea, ti-am spus'o; tiene minte de aceste trei aspecte, spiritulu teu sê se ocupe de ele spre a distrage anim'a ta; salutea ta in lumea acesta si pe cealalta se cuprinde in acestu cuventu.

Uita!

VIII.

13. Maiu.

Mi-dîci sê uitu!

Dar asculta ce se intempla cu mine!

Vediutu-ai candva nóptea ce-va infioratoriu, nemai vediutu si supranaturale? pana ce dormu, mortulu nu e mai multu mortu, repausatulu invia! densulu e langa mine cu perulu seu lungu, negru si vedu fati'a lui palida, cu trasurile ei nobile. Elu e aice, vorbeseu cu elu, i intindu man'a si strigu:

— Tu dara mai traiesci inca? tu dara me iubesci si acuma?

Elu mi-raspunde cá: dá, mai traiesce si me totu iubesc; si acésta visiune se renoiesce nencetatu mai in tote noptile si numai la ivirea celor d'antáie radie ale sórelui dispare.

O! Dómnice ce n'am mai facutu, ca acésta visiune — care negresítu e opulu angerilor intunerecului — sê incete a me torturá?!

M'am ingropatu sub matísioere santíte si am legatu pe grumadii mei si pe manile mele cununa de róse; pe peptulu meu am pusu cruce si cu manile ro-gatóre am adormitu la picioarele martirului divinu; tóte fura indesiertu, fara folosu si nefruptifere; diu'a me conduce la Ddieu, dar nóptea la elu; sum ca regin'a despre care poetulu Omeru spune, cá noptea i-a nimicitu totdeauna lucrulu de díua.

Daca n'ar mai fi nópte, daca n'ar mai fi sommu si daca n'aru mai fi visuri, atunce dóra asiu uitá!

Potere-ai castigá acésta de la Ddieu?

IX.

14. maiu.

Tóte câte poti castigá de la Ddieu prin rogatiune, eu le voi castigá pentru tine; pentru cá tu esci intru adeveru ranita si ran'a e profunda si saugerósa.

Sê ne rogâmu lui Ddieu!

X.

15. maiu.

Nu sciu, daca s'a alinatu dorerea mea, de cand ti-scriu; dar atât'a la tota intemplanrea e siguru, cá me sentiescu mai usioru.

O distractiune potinte a intratu in vietí'a mea; eram fara familia, izolata de lumea morale si de cea materiale, acusi ingenunchiandu la unu mormentu, acusi plangandu, totdeauna desperata, si éca deodata reafllu unu frate.

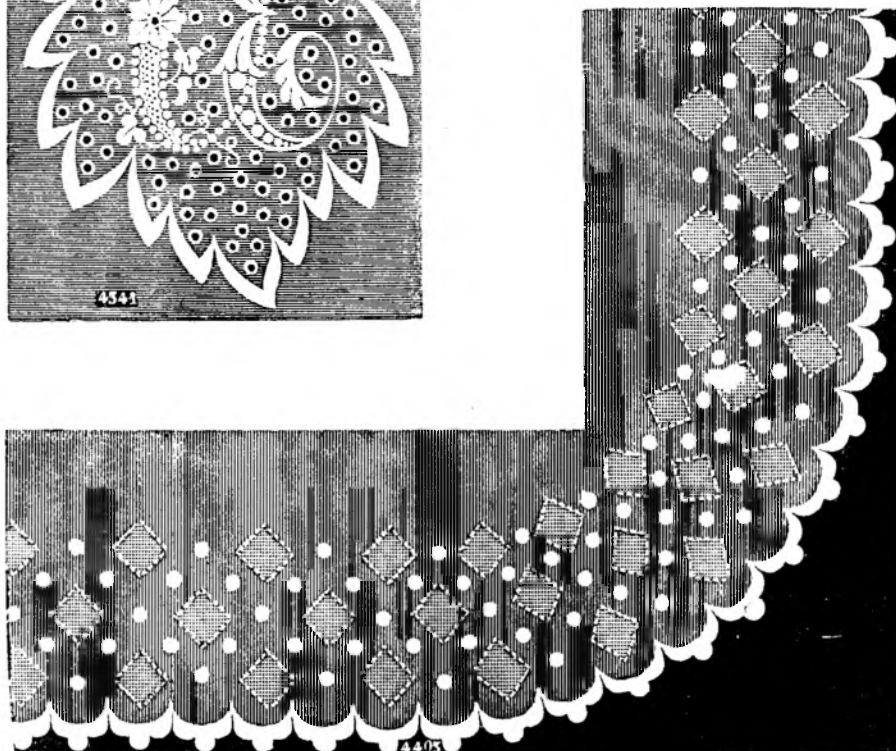
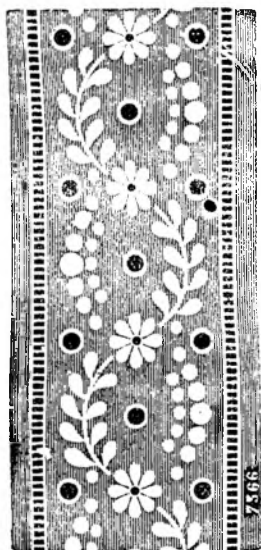
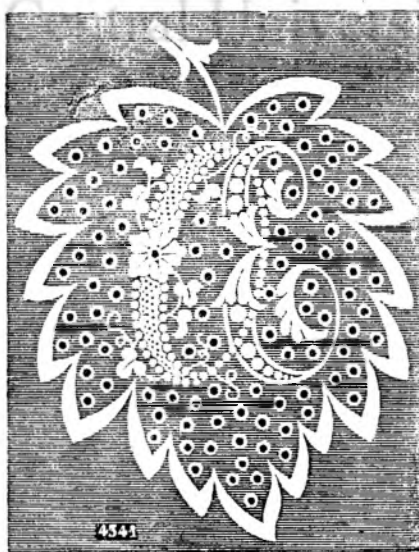
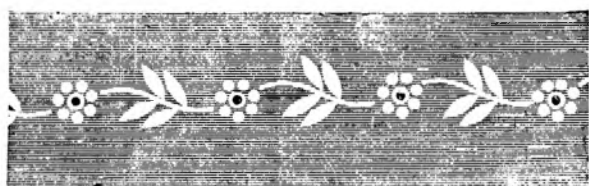
Câ-ci mie mi-se pare cá mi-esci frate, mi-se pare cá acestu frate, pe care nu-lu cunoscui inca, a parasitu Francia inainte de ce fui nascuta; mi-se pare cá l'am asceptatu si cercatu nencetatu. Acuma revini; acuma, fara a se descoperi prin presinti'a sa, elu mi se face cunoscutu prin vócea sa. Eu nu-lu vedu, dar lu-audu. Eu nu-lu atingu, dar lu-pricepu.

N'ai neci idea despre acea, câtu a ocupatu sufletulu meu acea regiune depinsa atátu de stralucitu de pén'a ta. Nime sê nu-mi vina a negá miraculele vederii duple: câ-ci acea esiste. Prin tari'a statornica a vointiei mele acesta regiune se reflectéza nencetatu in sufletulu meu ca intr'o cautatóre. Vedu tote, de la vaporulu de róse care se redica demaneti'a langa coline, pana la inundarea intunecimei de séra; audu tóte, de la clatinarea floricelelor, cari si-deschidu calicele lor pentru rou'a de demanetia, — pana la cantulu filomelei ce resuna in singuretatea si tacerca noptii.

(Va urmá.)

Modele de brodaria.

Ce e nou ?

* * *(Scire placuta.)* Maj. Sa imperatulu cu pre nalt'a resolutiune din 6. julu a. c. s'a induratu pre gratiosu, pre arcimandritulu si protopresviteriulu de Brasiovu *Joane Popasu* a lu demuni de episcopu gr. orientale romanu in Caransebesiu. — Prin pre nalt'a resolutiune din 24. diec. 1864 s'a incuviintiatu infiintarea unei episcopii greco-orientale romane la Caransebesiu, precum si estinderea eparciei romane gr. or. de Aradu adaugendu-i-se comunitatile romane din Banatul de medianopte, cari mai nante fura sub eparci'a gr. or. de Temisiora. — Cu pre nalt'a resolutiune din 6. julu 1865 s'a ordinatu organizarea numiteloru doue episcopii romane, defigendu se de terminu spre acesta, din'a de 15 julu 1865, din care di inceta deplinu legatur'a loru cu metropoli'a gr. or. de Carloveciu, si supunerea loru la metropoli'a greco-romana de Transilvania si Ungaria se se considere de implinita. Despre aceste se voru emana diplome pre nalte, dintre cari, diplom'a ce atinge dieces'a de Aradu se va inmanua cu solenitate respectivei artistii a comitatului Aradu; era diplom'a despre infiintarea episcopatului gr. or. de Caransebesiu se va publica la instalarea nou numitului episcopu.

* * *(Scire trista.)* „Trompet'a Carpatilor“ ni aduce scirea trista, cumca invetiutulu barbatu *Dionisiu Popu Martianu* directorulu oficiului Statistica din Romania, consumatu de neobosit'a sa lucrare, a moritu la München, in caletori'a ce intreprinse la ape minerale pentru recastigarea sanatatii sale. Cati au cunoscutu in persona pe Martianu, cati cunoscu si vor cunoasca rezultatele lucrarii sale neintrerupte, cati voru lua veri odata in mana colosal'a carte a Statului romanu : Analele statistice si economice ale Romaniei, — nu se vor poté opri d'a dice : Mare paguba pentru Statulu romanu, pentru natiunea romana mórtea lui Martianu ! Fie-i fierin'a usióra !

* * *(D. G. Teutu)* carele si pentru nrulu presinte ne-a onoratu cu o frumósa balada istorica, serie pentru fó'a nóstra o mica poesia epica intitulata : „J. Corvinu.“ Suntemu convinsi cá onoratu publicu cu noi impreuna o ascépta cu doru. Avemu a mana si portretulu Dlu Teutu si nu peste multu lu-vomu publicá si cetitorii nostri nesmintitu voru primi cu bucuria portretulu acestui poetu eminente, carele prin opurile sale li-a castigatu multe óre placute.

* * *(Portretulu lui S. Barnuti.)* Din mai multe parti ni se indreptá rogarca, se publicámu portretulu nemoritoriului Simeonu Barnuti. La asta avemu se respundemu, cá noi inea inainte de esírea foiei nóstre ne adresaramu cá a unu consangeanu alu repausatului pentru capetarea portretului, dorere-inse cá renumitulu barbatu in victi'a sa a fostu totu stráinu de fotografare si dlu la care ne adresaramu, nunai in dílele sale din urma, cand abea mai potea amblá doi trei pasi, Pa potutu duce la unu fotografu, carele l'a si fotografatu, inse — dóra fiindu pre ocupatu — neci pana adi nu a gatatu fotografiile. Indata ce ni-se va tramite, lu-vomu publicá.

* * *(Salutarea din partea tenerimei.)* Propunerea ce magnificent'a Sa dlu *Babesiu* o fece la Adunarea de estu-tempu a Asociatiunei nóstre din Aradu in privint'a unificării ortografielor romane, implú de bucuria pe

toti literatii nostri. Junimea romana de la facultatea juridica d'aici, voindu a dovedi, cá si ea consentiesce la acesta bucuria, in 9. l. c. (domineca) se infatísiá intr' unu numeru frumosu la susnumitulu barbatu zelosu alu natiunei nóstre, salutandu-lu pentru propunerea binevinuta. Magnificent'a Sa cu elocuinti'a-i cunoscuta tienú o frumósa vorbire, prin carca desvalindu nesce idei frumóse, a respunsu cum-cá unificarea ortografiei fiindu dorita de intrég'a romanime intieliginte, Magnificent'a Sa numai a esprimatú acesta dorintia, precum totdeuna a facutu, cand a vedíutu cá avemu de óreceva lipsa, neasceptandu binele si prosperarea natiunei totu dela sórte si tempu mai favoritoriu, cá-ei ceca ce lasamu astadi nefacuta, mane cu multu mai greu vom implini-o. Dec Ceriulu ca atátu in cele alte necesarie natiionali, cátu si in privint'a acestei cestiuni importante se se faca ceca ce e cu potintia !

* * *(Regele fortepianului)* renumitulu *Franciscu List* peste câte-va díle va sosi la Pesta spre a fi de fatia la invetiarea oratoriului seu care se va escutá cu ocaziunea serbatorci conservatoriului in lun'a lui Augustu.

Literatura si arte.

* * *(Trompet'a Carpatilor)* a redusu pretiulu abonamentulu pentru totu Statulu Austriei la 20 fl. pe anu si la 10 fl. pe diumetate anu, adeca la diumetate de cca ce a fostu pana acum. Sperámu cá onoratu publicu de dinóce de Carpati va apretiiu acestu sacrificiu din partea redactiunei soróre si va partini cu caldura acestu diariu de colóre liberale, care intre tóte diuarele de dincolo se ocupa mai adese ori de noi. Trompet'a ese in formatu mare, de trei ori intr'o septemana.

Feliurite.

* * *(Despre Parfumuri)* cetimu in diariulu „Natur'a“ urmatoarele : Parfumuri'a jóca un rolu insemnatu in industri'a moderna. Originea ei se urca la cea mai departata anticitate ; asia spre es. se gasesce la Isracliti, la Chinesi si chiar la Schiti, ale caror femei, dupa cum spunc Herodot, pisau p'o pétra lemnu de ciparosi, de cedru si tamaie ca se faca o pasta ce le servea a-si unge fati'a si membrele. Egiptenii aveau obiceiú d'a inveli momiile lor cu aromate si mitologi'a grecilor atribuiá nemuritorilor, inventiunea si obiceiulu parfumurilor. In secolul al 4-lea inainte de Cristu, luxul parfumurilor ajunsese intr'un gradu asia de mare in cátu intrecea pe celu de astadi. „Ca se se parfume cine-va, dice un poetu, vorbindu d'unu omu de moda, nu inuia degetele sale in albatru, obiceiú comunu in tempii trecuti, ci da drumu la patru porumbei muiati in esentie diferite, fie-care portáundu unu parfumu deosebitu de cele-lalte ; ei planau in aeru si din aripile lor umede facea se ploa parfumulu pe rochile si vestmintele lor chiar eu, se nu fiti prea gelosi, vorbesce poetulu, am fostu udatu cu esinti'a de violetu.“ La romani era acelasi obiceiú, seu mai bine acelasi abusu de parfumu, spre es. la ceremoni'a funebra a socii sale Poppea, Neron a aprinsu pe rugu mai multa tamaie decátu nu produce Arabia

intr'unu anu. Dar sê venimu in epoce mai moderne, in Anglia in alu 15-lea anu alu reginului Elisabetei, cându Eduardu de Vere, contele de Oxford intorcându-se din Italia, aduse nescce manusi, o haina de pele parfumata si deosebite alte noutâti. Intr'acestu anu chiar, dîce unu cronicariu, regin'a a avutu o pareche de manusi parfumate si Elisabeta crá asia de fericita de asta noua podôba in câtu si-a scosu portretulu cu manusi in mani. Dup' aceea indata esintiele de ori ce natura se 'nmultîra si devenira la moda. D. Reveil citéza in privintî'a acésta un actu fôrte curiosu din parlamentulu Angliei care coprinde cele urmatóre: Pôte femeile de ori ce etate, de ori ce rang, profesiune sêu conditiune, vergina, maritata sêu veduva care de la dat'a acestui actu va insiellá, va amagi si va trage la maritagiu pe vre unulu din supusii majestâti sale prin parfumuri, prin pêr strainu, creponuri de Spania, corsete de otiel, panere, pantofi cu tocu si siolduri false, va fi supusa la pedépsa prevediuta prin legea actuala in vigóre in contra vrajtoriei si alte manôpere, si maritagiulu se va declará de anulatu. . . Romanii fusesera tributari ai Galilor pentru parfumarie si cei mai multi artisti din Roma erau Gali. Traditiunile nu s'au perdutu: Grigorie de Tours vorbesece de art'a cu care Clotilda, Brunchalta si Galsuinda inaltiau stralucirea frumusetiei lor prin parfumuri. Printre daturile ce Haroun-al-Raschid tramitea lui Carolu celu mare, figuréza si parfumuri; cruciatele adusera in Europa essintie noii alu caror numeru crescú prin descoperirea Americii. Sub ducii de Valois, obicciulu parfumului mergea pana la abusu in Francia. Unu autoru englesu D. Piesse vorbindu de parfumuri incepe a espune teori'a odórelor, face unu tablou de volatilitatea lor, insemnéza proprietatile lor optice si forméza o adeverata gama musicale, in care sunt asociate in positiunea corespundietóre efectului lor asupra simtiurilor. Se scie cum cei vechi dupa baie aveau obicciu sê'si unga corpulu cu arome; ei priviau parfumurile nu numai ca unu omagiu cuvînciosu dieilor, dar inea unu semn de presintî'a lor. La poeti divinitatile nu se manifestau neci o data fara sê anuncie aparitiunea lor, respândind imprejurul lor odóre de ambrosie. Ori cum va fi parfumurile tari escita simtiurile si sunt vatematóre, cele slabe si placute sunt tolerate numai dómnelor.

— (*Diferite opiniuni despre sarutatu.*) *Naturalistulu* dîce cá sarutatulu e uniunea a doi poli contrari, din carea indata sare selintéu'a electrica. *Moralistulu*: sarutatulu e semnu afinitatei corporale, deci chiaru pentru acésta dupa lege numai cei trecuti prin tain'a casatoriei potu sê se sarute. *Mediculu*: Sarutatulu e acelu modu de miscare a musculelor labiale (intielege budiele), prin care budiele antâiu se apasa, apoi iute se lasce; prin urmare e o convulsione, adeca *sgarcu*. *Anticistulu*: Sarutatulu e o datina traditiunala ce a trecut la noi dela Elini si Romani, despre insemnetatea ei opiniunile sunt diferite. E de credintu cá e simbolulu coatingerei a radielor de sóre cu pamentulu, si ca acésta trebuie sê fie de o origine cu cultulu solaru din orientu. *Filisofulu*: E miscamentulu notiunei a budielor, prin carea o diferintia cantitativa a fintiei in diferintî'a cantitativa a altei fintie asia se asiédia, cá din aca se cefptuiesce identicitatea subjeptu-objeptului, si a idealu-realului. *Glumetiulu*: Sarutatulu e varsarea unui spiritu in celu alaltu. Pressarea budielor e pressarea lamâiei in limo-

nad'a desgustósa a vietiei nóstre. Acésta e pres'a impresiunei a impresoratilor; e si unic'a presa, carea nu e supusa censurei, aci avemu deplina libertate de presa. — *Juristulu*: Sarutarea e — nimca, cá-ci nu se pôte cuprinde neci prin dreptulu lucririlor (res), neci alu obligatiunilor (obligationes). Unii au voitu sê-lu puna intra cele ce se tienu de *dreptulu familiaru*, dar' multi paragrafi a dreptului familiaru neci decun nu se pôte aplicá la sarutatu, cá-ci nici acesta nu se aplica la multefamilie. Celu multu se pôte lua sarutatulu de o donatiune intre cei vii (donatio inter vivos). *Amorisatulu* ride de toti acesti-a si eschiama: Sarutatulu — e cერიული; ér unu umoristu ca sê-si dee si elu parerea a dîsu, cá: „sarutatulu e o intrebare in etagiulu de susu, cá ôre — *camer'a animei* nu e de inchiriata?“

Deslegarea gâciturei de siacu din nr. 2:

Aid' sê dâmu mana cu mana,
Cei cu ânima romana,
Se nvêrtimu hor'a fratiei,
Pe pamentulu Romaniei.

Iérb'a rea din holda péra,
Péra dusmanulu din tiéra,
Intre noi sê nu mai fia,
Decâtu frati si omenia.

Deslegarea buna ni-au tramis'o domn'a Susana I. Chinesu si domni: Samuilu Paladi, V. Schelegianu, Dionisiu Cadariu, Georgiu Onciu, Elena Cocu.

Deslegarea rebusului din nr. 1. ni-a mai tramis'o domnele si domni: Agapia I. Drocu, Georgiu Lorintiu, I. P. Florentinu, Teodoru Suci, Ana Petcu.

POSTA REDACTIUNEI.

Toti acei domni cari ni tramisera prenumeratiuni pe conta, sunt rogati, ca pana 'n finea lunei cur. sê-si refuésca socotelile, cá-ci altfelu vom fi siliti a sistá tramiterca foiei pentru dlór, fiindu cá fie-care nru ni consta o suma enorma de bani. — **Aliosu.** Ti-multiamimu cá ne facusi atenti. Gresic'l'a e corésa. Esemplarele superflue le donâmu pentru scol'a de acolo. — **Kétegyháza.** Multiamita, dar fiindu cá atinge chiar persón'a nóstra, nu se pôte publicá. — **Scaldele de la Manésa.** Amu cetitu articolulu, dar ni se pare cá n'ai priceputu bine observatiunea respektivului colaboratoru alu nostru. Anume densulu a priceputu cea „artificiósa“ — ceea ce intru adeveru nu pré existe la noi — precum insu-ti recunosci. E dar de prisosu a publicá articolulu. Nescce schitie despre scaldele d'acolo inse amu primi cu bucuria. — **Govasdia.** Daca vomu avé numai a diceca parte din prenumeranti cari ni-i doresci, vomu face precum poftesci.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1865. prin Alexandru Kocsi (in tipograf'a lui Érkövi, Galgóczi si Kocsi.) Piatî'a de pesci Nr. 9.

Cu esemplare complete mai potemu inca sierbi din inceputu.